

7 клас

Дієприслівник

Стрембицька Л.А.

Дієприслівник — це особлива незмінювана форма дієслова, яка об'єднує граматичні ознаки дієслова та прислівника: *прийшовши, хитаючись*.

Як і дієслово, дієприслівник **називає дію (або стан)**, але не основну, а додаткову.

Дія, названа дієприслівником, виконується тим же суб'єктом, що й основна дія, названа дієсловом-присудком: *іде, озираючись; сказав, не подумавши*.

Увага!

Примітка

Речення, у яких дії, позначені дієсловом-присудком та дієприслівником, виконуються різними суб'єктами, побудовані **неправильно**:

Повернувшись додому, уже зайшло сонце.

Оглядаючи околицю села, туристів зацікавили руїни старовинного замку.

Прочитайте. Стосовно кожного з речень назвіть виражену дієсловом-присудком основну дію та виражену дієприслівником-обставиною додаткову дію.

1. Кожен птах, співаючи, здіймається до небес.

2. Співає українець воюючи. Співає журичись. Співає й весілля справляючи. Співає й хату муруючи (О. Ільченко).

3. Мар'яна все робить пританцьовуючи і сміючись або співаючи (М. Стельмах).

4. Згуртувавшись, хоч наспіваємось (Народна творчість).

Спільні ознаки з прислівником

1. Незмінюваність

2. Залежність від дієслова, що виявляється у синтаксичній ролі обставини:

Жайворонок, співаючи, ніби висить на невидимій нитці (Яновський).

Висить (коли?) співаючи.

Спільні ознаки з дієсловом

Вид

Доконаний (що зробивши? — *прочитавши*)

Недоконаний (що роблячи? — *читаючи*)

Час

Теперішній (другорядна дія відбувається одночасно з основною):

*Данило мчить, **не оглядаючись** (Марко Вовчок).*

Минулий (другорядна дія відбувається перед основною):

***Розігнавшись**, стрибнув Петро (П. Куліш).*

З-поміж поданих форм дієслова випишіть тільки дієприслівники.

Відчувати, прикріплений, спілкуються, побілілий, переживаючи, зачарований, прожили, виконавши, заквітчаний, виграючи, виготовлений, підсумовуючи, міркувати, перемістившись, виплеканий, танучи.

Перевіримо

Переживаючи, виконавши, виграючи, підсумовуючи, перемістившись, танучи.

ТВОРЕННЯ ДІЄПРИСЛІВНИКІВ НЕДОКОНАНОГО І ДОКОНАНОГО ВИДУ

Дієприслівники недоконаного виду утворюються від основи дієслова теперішнього часу (3-ої особи множини) за допомогою суфіксів:

від I дієвідміни - **-учи (-ючи)**,
від II дієвідміни – **-ачи (-ячи)**:

нес[уть] + **учи** = **несучи**,
малю[ють] + **ючи** = **малюючи**,
нос[ять] + **ячи** = **носячи**,
стеж[ать] + **ачи** = **стежачи**.

**Дієприслівники доконаного виду
утворюються від основи неозначеної
форми дієслова за допомогою суфіксів**

-*ти* (коли основа закінчується
приголосним звуком)

або **-*вши*** (коли у кінці основи є
голосний звук):

*Прибіг***[ти]** + **вши** = *прибігши*,
*Дописа***[ти]** + **вши** = *дописавши*.

Прочитайте. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду запишіть у дві колонки.

Допомагаючи, підтримавши, перемагаючи, переносячи, знявши, подавши, знітившись, шаріючись, змагаючись, зловивши, уміючи, навчившись.

Доконаний	Недоконаний
підтримавши	допомагаючи
знявши	перемагаючи
подавши	переносячи
знітившись	шаріючись
зловивши	змагаючись
навчившись	уміючи

У дієприслівниках, утворених від дієслова на **-ся (-сь)** після твірних суфіксів майже завжди вживається суфікс **-сь** (суфікс **-ся** трапляється лише у віршованих текстах):

змагаються + **учи** = змагаючись,
задуматись + **вши** = задумавшись.

Увага!

Примітка

У процесі утворення дієприслівників в основі дієслова може відбуватися чергування **о/і**:

перем**о**гти → перем**і**гши

Домашнє завдання:

**Виконати
впр.174,стор.95**